

ODGOJITELJEVA ULOGA U POTICANJU USVAJANJA MATERINSKOG I UČENJA STRANOG JEZIKA U RANOJ I PREDŠKOLSKOJ DOBI

SAŽETAK

U ustanovama ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja odgojitelji oblikuju prostorno-materijalno okruženje za učenje, stvaraju situacije koje doprinose dječjoj interakciji, razvoju materinskog i stranog jezika kao i prilike za korištenje stranoga jezika u svakodnevnome govoru. Različite odgojiteljske aktivnosti obuhvaćaju pristupe uz pomoć kojih djeca usvajaju materinski i strani jezik te služenje tehnologijom u pristupu i poticanju dvojezičnosti. U prostorno-materijalnom okruženju djeteta se motivira na uočavanje dvojezičnosti, koriste se materijali koji razvijaju djetetovu svijest o dvojezičnosti, potiče se uporaba digitalnih alata koji omogućuju djeci razvoj kompetencija na materinskom i na stranom jeziku. U ovome smo kvalitativnom istraživanju (uz pomoć polustrukturiranog intervjua) otkrili kojim se aktivnostima u radu s djecom odgojitelji koriste kako bi djeca razvijala kompetencije na materinskom i na stranom jeziku. Razvoj tih kompetencija temelj je razvoja globalnih kompetencija u suvremenom svijetu. Rezultati istraživanja mogu pomoći u stvaranju obrazovne politike, tj. mogu se primijeniti u oblikovanju programa i planiranju praktičnih aktivnosti u našim odgojno-obrazovnim ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Ključne riječi: dječji vrtić, jezična kompetencija, materinski jezik, strani jezik, odgojiteljeva uloga

UVOD

Fokus je rada na odgojiteljevoj ulozi u usvajanju jezičnih kompetencija djece rane i predškolske dobi. U radu se ukratko opisuju teorije o usvajanju jezika, tumači se pojam dvojezičnosti te se prikazuju faze učenja stranoga jezika. Objasnjava se važnost prostorno-materijalnog okruženja u stjecanju jezičnih vještina te uloga roditelja, odgojitelja i vršnjaka u usvajanju materinskog i učenju stranoga jezika. Detaljno se zatim prikazuje kvalitativno istraživanje, tj. rezultati polustrukturiranog intervjua s osam odgojitelja. Cilj je rada bio istražiti kojim se aktivnostima

u radu s djecom koriste odgojitelji kako bi djeca razvijala kompetencije na materinskom i stranom jeziku te analizirati uvjerenja odgojitelja o važnosti razvijanja tih kompetencija. Rezultati istraživanja mogu pridonijeti obrazovnoj politici, tj. programima i praksi u ustanovama ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Teorije o usvajanju jezika

Usvajanje jezika teoretičari objašnjavaju na različite načine. Zagovornici biheviorističke teorije tvrde da se jezik i govor usvajaju oponašanjem izričaja odrasle osobe; slušajući i opo-

našajući govorni model, metodom pokušaja i pogriješaka dijete usvaja jezik i govor. Zagovornici nativističke teorije usvajanje jezika i govora objašnjavaju postojanjem urođenog mehanizma kojim dijete proizvodi strukture koje su u skladu s gramatikom jezika kojeg usvaja. Glavni predstavnik nativističke teorije – američki lingvist Noam Chomsky tvrdi da je jezik čovjeku urođen, da je apstraktan, stvaralački te da mu je struktura univerzalna. Chomsky je uvjeren da izvorni govornik ima unutarnje znanje o strukturi svojega jezika koje ga usmjerava u jezičnoj uporabi; to je tzv. jezična kompetencija ili jezična sposobnost. Usvajanje značenja oslanja se na univerzalne jezične strukture (za koje su djeca genetski predodređena) i na djetetovu sposobnost prepoznavanja određenih obrazaca i konstrukcija. Izvorni je govornik sposoban proizvesti i razumjeti rečenice koje nikada nije čuo; tu sposobnost Chomsky naziva jezičnom kreativnošću. Zagovornici kognitivističke teorije (Slobin, Piaget) drže da su jezični oblici povezani s kognitivnim sposobnostima, tj. da je razvijeno mišljenje preduvjet za uspješan jezični razvoj. Piaget tvrdi da je razvoj mentalnih sposobnosti (percepcije, razmišljanja, pamćenja) u predškolskoj dobi ključan za razumijevanje složenih jezičnih struktura te da djeca koja bolje razumiju složenije pojmove i apstraktne ideje bolje usvajaju jezik. Socijalna teorija obuhvaća teorijske pristupe koji usvajanje jezika objašnjavaju utjecajem okoline na dijete. L. Vygotsky tvrdi da djeca uče značenje jezičnih elemenata interakcijom s drugima i uporabom jezika u različitim kontekstima.

Svaka navedena teorija ima, naravno, svoje prednosti i nedostatke. Budući da usvajanje jezika nije nimalo jednostavan proces, valja mu pristupiti s različitih motrišta, uvažavajući neke značajke opisanih teorija. U ranome je djetinjstvu sposobnost usvajanja jezika određena genetski. Usvajanje glasovnog sustava i prvih riječi može se objasniti metodom oponašanja, a usvajanje složenijih jezičnih struktura i gramatike spoznajnim razvojem (mišljenjem, kreativnošću), praktičnim komunikacijskim sposobnostima te utjecajem društvenoga okružja. Dijete svoj prvi (materinski) jezik usvaja spontano, a ostalim jezicima ovladava tijekom daljnjeg obrazovanja.

Dvojezičnost i faze učenja stranoga jezika

Dvojezičnost ili bilingvizam istodobno je usvajanje i aktivno korištenje dvama jezicima u svakodnevnoj komunikaciji, ne preferirajući nijedan. U obiteljima u kojima roditelji potječu iz različitih narodnosti, djeca često prirodno usvajaju sposobnost korištenja jednog jezika u komunikaciji s ocem, a drugog s majkom. Bilingvizmom kao konceptom lingvističke analize bavili su se lingvisti Werner Leopold (1939), Einar Haugen (1953), Uriel Weinreich (1953), William F. Mackey (1956) i drugi (Hrvatska enciklopedija, 2021).

Objašnjavajući djetetovo učenje stranoga jezika, Mc. Laughin (1995) izdvaja četiri faze: prvu fazu obilježava korištenje materinskog jezika, tiho razdoblje, telegrafski govor i produktivno korištenje jezikom. Kada dijete prvi puta dođe u dodir sa stranim jezikom, i dalje se koristi materinskim (čak i kada ga drugi ne razumiju). Druga faza počinje kada dijete postane svjesno da upotreba isključivo materinskog jezika u situacijama u kojima se koristi strani jezik ne donosi rezultate. Tada se djeca počinju koristiti stranim jezikom, ali čine to neverbalnim komunikacijskim kanalima. Treća faza počinje kada djeca postanu voljna koristiti se stranim jezikom te rečenice koristeći se naučenim riječima. U toj fazi djeca upotrebljavaju prepoznatljive rutinske fraze (iako možda ne razumiju njihovo značenje) kao i telegrafski govor u kojemu se koriste novim riječima (bez funkcionalnih riječi i gramatičkih markera). Posljednju, četvrtu fazu obilježava produktivna uporaba jezika, u kojoj se dijete uspješno koristi duljim rečenicama i izrazima koji su više od telegrafskoga govora. Dijete postupno počinje razumijevati jezični sustav i primjenjujući novousvojena sintaktička pravila postiže veću kontrolu nad jezikom. Sve navedene faze ne moraju nužno slijediti isti obrazac kod svakog djeteta koje usvaja strani jezik. Kad je riječ o usvajanju stranoga jezika u ranoj i predškolskoj dobi, u literaturi se govori i o sljedećim fazama: fazi izloženosti stranom jeziku, fazi usvajanja riječi, fazi razumijevanja rečenica i fazi aktivnoga govora. (English Lan-

guage Learners, 2023; Thuresson, 2011: Adžija, 2014). U fazi izloženosti djeca slušaju i opažaju strani jezik. Ta faza obično počinje svakodnevnom komunikacijom, pjesmicama, pričama i igrama na stranome jeziku. Izloženost stranome jeziku pomaže djeci u razvoju osjećaja za ritam, intonaciju i osnovne zvukove stranoga jezika. U fazi usvajanja riječi, djeca počinju prepoznavati i povezivati pojedinačne riječi s njihovim značenjima. Ta se faza često odvija ponavljanjem riječi i igrama koje potiču uporabu novih riječi u kontekstu. U fazi razumijevanja rečenica, djeca počinju shvaćati osnovne strukture rečenica te način povezivanja riječi kako bi se izrazile složenije ideje. Ta faza obično obuhvaća aktivnosti koje potiču slušanje i razumijevanje duljih jezičnih izraza. U posljednjoj fazi - fazi aktivnoga govora djeca se samostalno počinju koristiti stranim jezikom u komunikaciji. Ta faza zahtijeva poticaj i podršku kako bi djeca stekla samopouzdanje u izražavanju na stranome jeziku. U interakciji s vršnjacima i s odraslima djeca postupno razvijaju sposobnost oblikovanja misli i osjećaja na stranome jeziku.

Važnost prostorno-materijalnog okružja u stjecanju jezičnih vještina

Prostorno-materijalno okružje ima ključnu ulogu u razvoju jezičnih vještina djece rane i predškolske dobi. U interakciji s okolinom i manipulacijom predmetima djeca stvaraju osnovu za usvajanje stranih jezika. Danas se u odgoju i obrazovanju sve više prepoznaje važnost igre i manipulacije predmetima u poticanju jezičnoga razvoja.

Vygotsky (1978) ističe važnost društvene interakcije i konteksta u procesu učenja. Drži da interakcija s materijalnim objektima, tj. manipuliranje njima, pomaže djeci razvijati osjećaj za prostor, oblik, boje i sl., što im pomaže u razumijevanju i usvajanju apstraktnih pojmova. Vygotsky smatra da su djeca sposobna svladati zadatke uz pomoć iskusnijih osoba, što se odnosi i na učenje jezika. A. Silić (2007) drži da okružje bogato jezičnim poticajima i raznovrsnim materijalima pruža djeci priliku za istraživanje, zapostavljanje pitanja i za komunikaciju na stranom jeziku. Tvrdi da se komunikacija djece u

ranoj dobi uvijek treba uklopiti u konkretnu situaciju. Naglašava da je vježbanje komunikacije paralelno sa sposobnošću prilagodbe različitim okolnostima. Djeca, dakle, ne usvajaju samo jezik, nego i sposobnost njegove učinkovite uporabe. Budući da se jezik usavršava primjenom u svakodnevnim praktičnim situacijama, važna je uloga odraslih koji oblikuju bogata govorna okružja, prikladna za stjecanje raznolikih govornih iskustava (Silić, 2007: 79). Za djetetov optimalan jezični razvoj značajnu ulogu imaju bliske osobe, tj. osobe s kojima djeca ostvaruju bliske emocionalne veze, čijim se očekivanjima prilagođuju, čiju osobnost poštuju. Ovisno o kontekstu i sugovornicima, djeca razvijaju potrebu i sposobnost verbalnoga izražavanja. Jednostavno rečeno - „što je okruženje za stjecanje novih iskustava u različitim aktivnostima, praktičnoživotnim situacijama i igrama poticajnije, raznovrsnije i zahtjevnije, to će djeca prirodnim putem stjecati sve više znanja“ (Silić, 2007: 80).

Istražujući ulogu vizualnih i taktilnih elemenata u djetetovu procesu usvajanja jezika, Slobin (1985) ističe da ilustracije, predmeti i materijali koje djeca mogu dodirnuti i istraživati, pojačavaju djetetovo razumijevanje jezika.

Pored navedenoga važno je spomenuti i blagodat interakcije s vršnjacima različitog jezičnog i kulturnog podrijetla. Takvo okružje potiče razmjenu jezičnih informacija i osnažuje učenje stranoga jezika (Katz, 1999).

Uloga roditelja, odgojitelja i vršnjaka u usvajanju materinskog i učenju stranoga jezika

U svjetlu promicanja sveobuhvatnog jezičnog razvoja djece rane i predškolske dobi izuzetno je važna uloga roditelja, odgojitelja i vršnjaka. Interakcija djeteta, obitelji i šire društvene i kulturne okoline snažno utječe na stvaranje povoljnih preduvjeta za usvajanje i razvoj materinskoga i stranoga jezika.

Roditelji su nezaobilazni **čimbenici** u poticanju jezičnoga razvoja djece. Oni su prvi i najvažniji djetetovi jezični modeli, a njihova je uloga osobito važna kada je riječ o učenju stranih jezika.

Prema Simpsonovu istraživanju (2018), redoviti kontakt s roditeljima koji sami govore ciljanim stranim jezikom, omogućuje djetetu svakodnevnu izloženost autentičnim jezičnim situacijama.

Spontanim i strukturiranim jezičnim aktivnostima (npr. **čitanjem** priča na stranom jeziku, pjevanjem dječjih pjesmica ili razgovorima u svakodnevnim situacijama, roditelji stvaraju osnovu za razvoj djetetove jezične kompetencije (Johnson, Smith, 2020). Pozitivan pristup roditelja učenju stranog jezika potiče djetetovu motivaciju i samopouzdanje u iskazivanju jezičnih vještina (Brown Lee, 2017).

Osim roditelja, okolina u kojoj dijete živi i uči također ima značajnu ulogu u motivaciji djeteta na učenje stranoga jezika. Društvena interakcija s vršnjacima i svakodnevna izloženost medijima i tehnologiji može dodatno obogatiti djetetovo jezično iskustvo. Iznimno je važno inkluzivno okruženje gdje se cijeni raznolikost jezika i kultura i gdje se promiče aktivna uporaba stranoga jezika (Davis, Johnson, 2019). U tom kontekstu predškolske ustanove imaju ključnu ulogu u stvaranju poticajnog jezičnog okruženja. Programi koji potiču višezjezičnost i integriraju strani jezik u svakodnevnu interakciju djece (Lee, Liu, 2016) pružaju prilike za usvajanje jezičnih kompetencija na stranom jeziku.

Kompetencije i kompetentnost mogu se opisati kao ključne značajke po kojima se neka profesija može prepoznati. One su prema K. Franković (2020) ključ suvremenog obrazovanja. Republika Hrvatska je, kao društvo znanja, u svoje programe usvojila osam ključnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje koje u svojim uredbama propisuje Europska unija. Te su kompetencije usvojene Nacionalnim okvirnim kurikulumom za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje 2011. godine, a obuhvaćaju komunikaciju na materinskom jeziku, komunikaciju na stranim jezicima, matematičku kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju i tehnologiji, digitalnu kompetenciju, učiti kako učiti, socijalnu i građansku kompetenciju, inicijativnost i poduzetnost, kulturnu svijest i izražavanje. Te je

kompetencije važno spomenuti jer se upravo na njih u svojem radu trebaju usmjeriti stručnjaci koji se bave ranim i predškolskim odgojem.

U prvom je planu odgojiteljeve komunikacije interakcija s djecom kao primarnim subjektima odgojno-obrazovnog procesa. Odgojitelj treba promatrati dijete u interakciji s drugom djecom i osmišljavati okruženje koje potiče optimalan razvoj djece u odgojnoj skupini. Osim s djecom, odgojitelji u okviru svojih profesionalnih aktivnosti svakodnevno komuniciraju s različitim ciljnim skupinama – od stručnih službi do roditelja. Budući da se od odgojitelja očekuje stručnost i profesionalnost u komunikaciji, odgojitelji trebaju biti spremni na učenje s ciljem razvoja i unaprjeđivanja kompetencija. Razvijene odgojiteljeve komunikacijske kompetencije omogućuju mu kvalitetan odgovor na zahtjeve u odgojno-obrazovnom procesu. Osim toga, kvalitetna komunikacija omogućuje razvoj suradničkog i partnerskog odnosa s roditeljima (Rogulj, 2018).

Uključenost obitelji u vrtićka zbivanja te partnerstvo između odgojitelja i roditelja snažno djeluju na djetetova postignuća, ponašanje i zadovoljstvo. Valja pritom istaknuti važnost ravnopravne komunikacije, dogovaranja i međusobnog uvažavanja u obavljanju zajedničke, složene zadaće odgajanja (Klepec, 2016).

U razgovoru s roditeljima odgojitelji imaju priliku razmjenjivati informacije, stvarati partnerstva i zajednički raditi na dobrobiti djeteta (Smith, 2018). Kvalitetni razgovori odgojitelja s roditeljima omogućuju odgojiteljima stjecanje dubljega uvida u djetetovu osobnost, interese i potrebe (Jones, 2020). Otvorenom komunikacijom i dijeljenjem informacija, odgojitelji mogu bolje razumjeti djetetov kontekst i prilagoditi svoje pristupe i aktivnosti kako bi podržali njegov razvoj (Brown, 2019). Takvi razgovori jačaju povjerenje između odgojitelja i roditelja. Kada odgojitelj redovito komunicira s roditeljima i uključuje ih u djetetov odgoj, roditelji se osjećaju važnima i uključenima u proces donošenja odluka (Miller, 2021). Odgojitelji trebaju biti osjetljivi na roditeljske perspektive i spremni saslušati njihove brige i mišljenja (Wilson, 2022.). Istovremeno, odgoji-

telji mogu pružiti korisne informacije roditeljima o djetetovu napretku, potrebama i postignućima (Taylor, 2016).

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Predmet, cilj i hipoteze istraživanja

Predmet se istraživanja ovoga rada odnosi na razvoj materinskog i stranog jezika u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. U tu je svrhu u kolovozu 2023. provedeno kvalitativno istraživanje o razvoju i usvajanju kompetencija na materinskom i stranom jeziku u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, a podatci su prikupljeni metodom polustrukturiranog intervjua s osam odgojitelja.

Cilj je ovoga rada dubinski istražiti kojim se aktivnostima u radu s djecom odgojitelji koriste kako bi djeca razvijala kompetencije na materinskom i stranom jeziku te analizirati uvjerenja odgojitelja o važnosti razvoja kompetencija djece na materinskom i stranom jeziku.

Postavljene su hipoteze u ovome radu sljedeće:

H1: Djeca izložena raznovrsnim jezičnim aktivnostima pokazuju bolji razvoj jezičnih sposobnosti u usporedbi s djecom koja nisu izložena takvim aktivnostima.

H2: Način na koji odgojitelji oblikuju prostorno-materijalno okruženje ima značajnu ulogu u razvoju djetetovih kompetencija na materinskom i stranom jeziku. Djeca okružena bogatim jezičnim materijalima i poticajnim ozračjem pokazuju veći napredak u jezičnim vještinama u odnosu na djecu koja nisu u takvu ozračju.

H3: Odgojitelji koji bolje razumiju dječji jezični razvoj, koji se koriste s više komunikacijskih vještina i jezičnih strategija uspješniji su u poticanju razvoja dječjih jezičnih sposobnosti.

Etički aspekt, sudionici i instrument istraživanja

Kako bi se osigurala najveća moguća zaštita privatnosti ispitanika, a time i objektivnost rezultata, sudjelovanje u istraživanju bilo je dobrovoljno i anonimno. Svi su ispitanici unaprijed bili obaviješteni o svrsi i pravilima sudjelovanja

u istraživanju. Za ispunjavanje upitnika bilo je potrebno desetak minuta, a svaki je ispitanik imao pravo odustati u bilo kojem trenutku. Podatci su o ispitanicima maksimalno zaštićeni.

U istraživanju je sudjelovalo osam odgojitelja (N=8), heterogenog radnog iskustva, različite obrazovne razine (preddiplomske i diplomske), iz različitih područja RH (iz Panonske Hrvatske, Sjeverne Hrvatske, Grada Zagreba i Primorske Hrvatske). Sudionici su odabrani metodom namjernoga uzorka kako bi se osigurala raznolikost ispitanika (različita obrazovna razina, iskustvo, različita zemljopisna područja u RH). Za potrebe ovoga rada služili smo se anketnim upitnikom i intervjuom kao instrumentima istraživanja. Upitnik je obuhvaćao 22 pitanja grupirana u četiri cjeline: 1) pet pitanja vezana uz socio-demografski profil ispitanika, 2) pet pitanja vezana uz odgojiteljeve kompetencije, 3) sedam pitanja vezana uz aktivnosti te 4) pet pitanja vezana uz prostorno-materijalno okruženje.

Podatke smo prikupljali polustrukturiranim intervjuima s odgojiteljima. Svaki je odgojitelj intervjuiran pojedinačno. Pitanja u intervjuu temeljila su se na četiri tematske cjeline prema strukturi upitnika. Razgovori su s odgojiteljima snimani, a nakon završetka intervjua zabilježeni su materijali transkribirani, tj. preneseni u pisani tekst (u Word dokument), kako bi se omogućila detaljna analiza i interpretacija prikupljenih podataka. Odgovori svih osam ispitanika na svako pojedinačno pitanje ispisivani su jedan ispod drugoga radi olakšanja interpretacije i usporedbe rezultata.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U istraživanju su bile zastupljene četiri kategorije pitanja: 1) socio-demografska struktura ispitanika, 2) odgojiteljeve kompetencije, 3) aktivnosti i 4) prostorno-materijalno okruženje.

Glede socio-demografske strukture ispitanika, svi su sudionici bili ženskoga spola (100 %), što upućuje na značajnu zastupljenost odgojiteljica u predškolskim ustanovama uključenim u istraživanje. Glede starosne dobi, najveći su postotak (50 %) činile osobe od 39 do 50 godina, dok su

ostale dobi bile relativno ravnomjerno zastupljene; ta činjenica može pružati različite perspektive i iskustva glede jezičnog razvoja djece. Kada je riječ o stupnju obrazovanja, većina ispitanika (62,5%) ima višu stručnu spremu (VSS). Nijedan od ispitanika nema doktorat. Radni staž ispitanika varira. Većina (62,5%) ima od 11

do 20 godina radnoga staža, a ostale su kategorije radnoga staža manje zastupljene. Različiti radni staž može zrcaliti iskustvo i ekspertizu u području ranog i predškolskog obrazovanja. Glede prebivališta, polovica je ispitanika iz Panonske Hrvatske, 25% je iz Jadranske Hrvatske, 12,5% iz Sjeverne Hrvatske, a 12,5% iz Grada Zagreba.

Tablica 1 Demografska struktura ispitanika

DEMOGRAFSKA STRUKTURA ISPITANIKA	POSTOTAK (%)
SPOL	
M	0%
Ž	100%
STAROSNA DOB	
≤ 24	12,5%
25-30	12,5%
31-48	12,5%
39-50	50%
≥ 51	12,5%
STUPANJ OBRAZOVANJA	
Viša stručna sprema (VŠS)	62,5%
Visoka stručna sprema (VSS)	37,5%
Poslijediplomski studij, doktorat	0%
RADNI STAŽ	
≤ 5	12,5%
6-10	12,5%
11-20	62,5%
21-30	12,5%
≥ 31	0%
PREBIVALIŠTE (REGIJA)	
Panonska Hrvatska	50%
Jadranska Hrvatska	25%
Grad Zagreb	12,5%
Sjeverna Hrvatska	12,5%

Kategorija „Odgojiteljeve kompetencije“ uključivala je pet pitanja. Prvo se pitanje odnosilo na specifične komunikacijske vještine ključne za podršku dječjem jezičnom razvoju te na opis odgojiteljevih kompetencija u radu s djecom predškolske dobi u razvoju jezičnih kompetencija na materinskom i stranom jeziku. U odgovorima ispitanici ističu važnost pružanja dobrog jezičnog modela djeci, što uključuje izbjegavanje tepanja te pravilno i jasno izgovaranje riječi. Ta je sastavnica ključna jer djeca uče jezik promatranjem i oponašanjem. Sudionici ističu važnost aktivnog slušanja u komunikaciji s djecom, što

uključuje postavljanje pitanja, poticanje interakcije i praćenje djetetovih govornih aktivnosti. Aktivno slušanje omogućuje odgojiteljima bolje razumijevanje potreba i interesa djece, kao i pravilno usmjeravanje učenja jezika. Ispitanici naglašuju i važnost uporabe standardnoga jezika u komunikaciji s djecom, što pomaže djeci u razumijevanju i usvajanju jezičnih normi te promiče pravilno izražavanje, čitanje naglas i prepričavanje priča djeci (što znači izloženost djece bogatom vokabularu i različitim jezičnim strukturama). Ispitanici nadalje ističu važnost pozitivne komunikacije između odgojitelja, dje-

ce i roditelja, što znači poticanje dječjega izražavanja, mišljenja i potreba te suradnju s roditeljima u rješavanju problema. Odgojitelji naglašuju i važnost prilagodbe komunikaciji s djecom, tj. navode kako se prilagođuju različitim potrebama i razvojnim fazama djece predškolske dobi u poticanju njihovih jezičnih sposobnosti. Ta je prilagodba rezultat razumijevanja dječjega razvoja i sposobnosti te omogućuje individualiziran pristup djetetu.

Odgovori ispitanika na prvo pitanje upućuju na važnost različitih komunikacijskih vještina odgojitelja u poticanju dječjega jezičnog razvoja na materinskom i na stranom jeziku. Aktivno slušanje, uporaba standardnoga jezika, čitanje naglas te poticanje pozitivne komunikacije i suradnje ključni su čimbenici u radu s djecom predškolske dobi u kontekstu razvoja jezičnih kompetencija.

Drugo se pitanje odnosilo na način na koji se odgojitelji koriste svojim jezičnim kompetencijama i komunikacijskim vještinama za poticaj razvoja stranog jezika djece predškolskoga uzrasta. Sudionici istraživanja ističu važnost početnog usvajanja jednostavnih riječi i fraza koje su djetetu možda već poznate; učenje stranoga jezika olakšava se pjesmama i pokretima, što ga čini zabavnim i interaktivnim. Naglašuju i važnost razine djetetove motiviranosti, djetetova rječnika i izgovora riječi prije nego se pristupi poučavanju stranoga jezika. Uzimajući u obzir djetetove interese, odgojitelji ističu važnost individualnog pristupa djetetu koji pomaže učinkovitijem poticanju učenja i usvajanja jezika. Nadalje, prema mišljenju odgojitelja, u početku učenja stranoga jezika važna je uporaba osnovnog vokabulara i jednostavnih rečenica u komunikaciji s djecom, poticanje učenja stranoga jezika u svakodnevnim situacijama poput pranja ruku tijekom ručka ili šetnje, kako bi odgojitelji izložili djecu jeziku na prirodan način. Uporaba stranoga jezika u svakodnevnim rutinskim situacijama (poput pozdrava, „čarobnih“ riječi kao „hvala“ i „molim“ i npr. pospremanja sobe, ima, prema odgojiteljskim odgovorima, ključnu ulogu u poticanju djece na učenje stranoga jezika.

Iz odgovora je razvidno i da odgojitelji stvaraju poticajno okruženje u kojemu se neki predmeti označavaju nazivima na stranom jeziku te uvođenjem kratkih brojalica, pjesmica i slikovnica s tekstovima na stranom jeziku koji doprinose usvajanju jezika.

Integracija stranoga jezika u svakodnevni govor odvija se različitim aktivnostima i u rutinskim situacijama, a za olakšavanje procesa učenja stranoga jezika koriste se i materinski i strani jezik. Odgovori ispitanika upućuju na raznolike strategije u poticanju učenja stranoga jezika djece predškolske dobi. Individualni pristup, igra, glazba te integriranje stranoga jezika u svakodnevne aktivnosti i rutinske situacije ključni su elementi u poticanju djece na učenje i usvajanje stranoga jezika. Treće se pitanje odnosilo na strategije kojima se koriste odgojitelji za poticanje djece na razvijanje pozitivnog stava prema učenju stranoga jezika. Iz odgovora je razvidno da se odgojitelji koriste različitim strategijama učenja, uključujući vizualizaciju, igru uloga i simboličku igru. Povezivanje riječi s pokretima ili glazbom čini učenje izazovnijim i zanimljivijim. Stvaranje poticajnog ozračja i ponuda aktivnosti koje imaju više samopouzdanja tijekom učenja djeca mogu slobodno birati prema svojim interesima i sposobnostima ključno je u poticanju djece na pozitivan stav prema učenju stranoga jezika. Emocionalna podrška odgojitelja doprinosi stvaranju povoljnog ozračja za učenje; djeca koja se osjećaju voljeno i koja imaju podršku odgojitelja imaju više samopouzdanja tijekom učenja stranoga jezika. Okruženje bogato slikovnicama, ilustriranim knjigama i pjesmama na stranom jeziku potiče interes djece za učenje. Učinkovitome učenju doprinose i igračke i materijali za igru uloga i simboličku igru. Povratne informacije i pohvale pomažu djeci u razvijanju samopouzdanja i pozitivnog stava prema učenju stranih jezika te ih potiču na daljnji trud i nastavak učenja. Odgojitelji uspješno integriraju strani jezik u svakodnevne rituale (poput pozdrava ili tzv. jutarnjega kruga) kako bi djeci olakšali izloženost jeziku u svakodnevnome kontekstu. Uporaba različitih materijala poput plakata, kartica, *flash* kartica, pjesmica i organiziranje igara i aktivnosti na stranome

jeziku pomažu djeci u aktivnom uključivanju u učenje. Integriranje stranoga jezika u različite aktivnosti i svakodnevnu rutinu pomaže djeci u prirodnom usvajanju jezika (bez pritiska ili nametanja), što stvara ugodno ozračje za učenje. Odgovori na treće pitanje upućuju na to da odgojitelji primjenjuju raznolike i prilagođene strategije kako bi potaknuli djecu na pozitivan stav prema učenju stranoga jezika. Integriranje jezika u svakodnevne aktivnosti, stvaranje poticajnog ozračja i emocionalna potpora ključni su čimbenici koji doprinose uspješnom učenju i razvoju pozitivnog stava prema stranome jeziku djece predškolske dobi. Četvrto je pitanje bilo usmjereno na način na koji odgojitelji prilagođuju svoje metode poticanja učenja stranoga jezika individualnim potrebama i jezičnim sposobnostima djece predškolske dobi te na način kako se njihovo razumijevanje dječjega razvoja reflektira na pristup poticanju djetetovih jezičnih sposobnosti. Iz odgovora na to pitanje razvidno je da odgojitelji prepoznaju važnost prilagodbe aktivnosti djetetovoj dobi, tj. razvojnoj fazi te da provode aktivnosti u manjim skupinama s djecom na sličnoj razvojnoj razini. Individualni pristup svakom djetetu upućuje na važnost razumijevanja dječjih potreba i osobina. Odgojitelji potiču djecu na samostalnost u izboru aktivnosti i načinu učenja. Dopuštaju im slobodan odabir aktivnosti, način provođenja aktivnosti i suradnika, uzimajući u obzir dječje individualne sklonosti. Odgojitelji sustavno prate napredak svakog djeteta i prilagođuju metode rada djetetovim potrebama i razvojnim osobinama. Pedagoška je dokumentacija izuzetno važna u tome procesu. Odgojitelji su svjesni važnosti prilagodbe metoda učenja djetetovim razvojnim fazama, a njihovo razumijevanje dječjega razvoja ključno je za planiranje prilagođenog pristupa u poticanju jezičnih sposobnosti. Odgojitelji također imaju na umu razinu predznanja i vještina svakog djeteta te tome prilagođuju metode učenja. Oslanjaju se na svoja stručna znanja i kompetencije kako bi prepoznali djetetove potrebe i razumjeli razvoj njegovih jezičnih sposobnosti. Iz odgovora na četvrto pitanje razvidno je da tomu prilagođuju metoda učenja. Individualni pristup, promatra-

nje, stručnost i razumijevanje dječjega razvoja igraju ključnu ulogu u uspješnom poticanju jezičnih kompetencija svakoga djeteta. Peto je pitanje bilo usmjereno na način praćenja i procjenjivanja napretka djece u učenju stranoga jezika. Odgovori na to pitanje naglašuju važnost kontinuiranog praćenja i vrjednovanja dječjega razvoja u jezičnim kompetencijama. Odgojitelji se koriste kvizovima i listićima sa zadacima prilagođenim djetetovoj dobi i razumijevanju kako bi pratili dječji napredak. Te igre i zadaci mogu biti interaktivni i zabavni, što potiče djecu na učenje. Također, odgojitelji uspoređuju dječji napredak na kraju programa s njihovom početnom razinom. Evaluacijskim upitnicima procjenjuju kvalitetu vlastite odgojno-obrazovne prakse, uzimajući u obzir pokazatelje kvalitete poput motiviranosti, razumijevanja, korištenja stranih riječi i zadovoljstvo roditelja dječjim postignućima.

Odgojitelji promatraju, zamjećuju i dokumentiraju, odnosno snimaju (uključujući i videozapise) rad s djecom kako bi pratili i procijenili njihov napredak. Takvi postupci omogućuju precizno bilježenje dječjega razvoja i promjena tijekom vremena. Odgojitelji prate napredak djece putem simboličke igre, razgovora i likovnih radova; takvi im kreativni izričaji pomažu u razumijevanju dječjega razvoja i jezičnih kompetencija. Odgojitelji redovito komuniciraju s roditeljima kako bi podijelili informacije o dječjem napretku u učenju stranoga jezika; partnerstvo između odgojitelja i roditelja podržava i potiče kontinuirano praćenje djeteta. Za praćenje dječjega napretka i postignuća u jezičnim kompetencijama koriste se portfoliji s crtežima, dječjim rukopisima, audio i videozapisi, kao i individualne mape razvoja u kojima se bilježe svi aspekti dječjega razvoja jezičnih kompetencija (kako bi dokumentirali dječji napredak i promatrali promjene tijekom vremena). Odgovori na peto pitanje upućuju na činjenicu da se odgojitelji koriste različitim metodama praćenja i procjene napretka djece u učenju stranoga jezika, što omogućuje bolje razumijevanje individualnih potreba i postignuća svakoga djeteta u skladu s njegovom razvojnom fazom.

Kategorija „Aktivnosti“ obuhvaćala je sedam pitanja. Prvo se pitanje odnosilo na procjenu utjecaja aktivnosti koje odgojitelji organiziraju u radu s djecom na razvoj kompetencija djece na materinskom jeziku. Odgovori upućuju na to da odgojitelji vjeruju kako aktivnosti koje organiziraju znatno utječu na razvoj jezičnih kompetencija djece na materinskom i na stranom jeziku. Oni percipiraju svoju ulogu modela i vodiča u jezičnom razvoju djece, naglašujući važnost njihove interakcije s djecom. Ističu i važnost suradnje odgojitelja s roditeljima i širom zajednicom kako bi se potaknuo djetetov jezični razvoj. Roditelji se drže primarnim djetetovim skrbnicima i važnim partnerima u tom procesu. Odgovori također upućuju na to da je interakcija između odgojitelja i djece ključna za razvoj jezičnih vještina na materinskom jeziku, a prisutnost odgojitelja kompetentnih u stranim jezicima omogućuje djeci usvajanje stranoga jezika. Aktivnosti koji potiču govor i komunikaciju djece imaju iznimnu ulogu u razvoju njihovih jezičnih kompetencija. Također je razvidno da su potrebne različite aktivnosti da bi se svakom djetetu omogućilo izražavanje vlastitih jezičnih sposobnosti. Zaključuje se da odgojitelji prepoznaju važnost aktivnosti u poticanju jezičnoga razvoja djece te da su svjesni svoje uloge kao modela i vodiča u tom procesu. Suradnja s roditeljima smatra se važnim čimbenikom uspješnoga jezičnoga razvoja djece predškolske dobi.

Drugo se pitanje odnosilo na korištenje strategije za svladavanje prepreka u suočavanju s izazovima u planiranju i provedbi aktivnosti za poticanje učenja stranog jezika. Odgovori na to pitanje upućuju na činjenicu da se odgojitelji često konzultiraju s kolegama kako bi planirali aktivnosti te se koriste strategijom izmjene mirnog i aktivnog djelovanja (aktivnosti) kako bi održali dječju pažnju i interes. Odgojitelji naglašuju prilagodbu aktivnosti dječjim interesima, sposobnostima i dobnim skupinama. Mješovite dobne skupine i interakcija starije i mlađe djece korisne su strategije, uvjereni su odgojitelji, za poticanje učenja stranoga jezika.

Planiranje i provedba aktivnosti ne percipiraju se kao poseban izazov za većinu odgojitelja, nego kao sastavni dio svakodnevnoga rada. Re-

dovito planiranje i priprema poticaja važni su elementi njihove prakse. Rezultati upućuju na to da se suradnja s drugim odgojiteljima, mrežni tečajevi i komunikacija s izvornim govornicima smatraju izvorima za svladavanje izazova u planiranju i provedbi aktivnosti. Odgojitelji ističu važnost dječjih interesa i konzultacije s kolegama pri planiranju aktivnosti. Također se koriste strategijom izmjene aktivnosti kako bi održali dječju pozornost.

Postavljanje jasnih ciljeva, planiranje rasporeda svakodnevnoga učenja i uporaba različitih metoda drže se važnim za prevladavanje prepreka u poticanju jezičnoga razvoja. Također je važna i suradnja s izvornim govornicima i korištenje tehnologijama.

Priprema materijala, proučavanje stručne literature i izrada dodatnih materijala veoma su korisni za uspješno suočavanje s izazovima u planiranju i provedbi aktivnosti. Odgojitelji su se spremni prilagoditi trenutnim dječjim interesima, čak i ako to zahtijeva brzu improvizaciju kako bi zadržali dječji interes. Koriste se različitim strategijama i izvorima kako bi prevladali prepreke u radu s djecom i poticali njihov jezični razvoj na stranom jeziku. Također, prilagodba aktivnosti dječjim potrebama i interesima smatra se ključnom za uspješno učenje stranog jezika u predškolskoj dobi.

Treće je pitanje bilo vezano za prilagodbu jezičnih aktivnosti različitim dječjim dobnim skupinama u „odgojiteljevu“ vrtiću. Iz odgovora je razvidno da se odgojitelji koriste jednostavnijim rimama i pričama (a starijoj skupini daju složenije zadatke kako bi potaknuli njihov jezični razvoj). Odgojitelji drže da je individualni pristup svakom djetetu ključan u prilagodbi jezičnih aktivnosti te se usmjeruju na interese i sposobnosti svakog djeteta i u skladu s tim osiguravaju djetetov napredak.

Važna je prilagodba priča djetetovim recepcijskim sposobnostima: mlađoj se djeci nude kraće priče s manje likova, a starijoj dječjoj skupini dulje priče složenije radnje. U mješovitim se skupinama aktivnosti prilagođuju svim dobnim skupinama. Koriste se različiti materijali i metode kako bi se svako dijete suočilo s pri-

mjerenim izazovima (npr. igre s pjevanjem i pokretom za mlađu djecu te složenije aktivnosti poput dramatizacije za stariju djecu. U vrtićima postoji poseban Centar za razvoj jezika i govora koji sadrži materijale i izvore za jezični razvoj djece, uključujući slikovnice, knjige i radne bilježnice na stranim jezicima. Postoje različiti pristupi učenju jezika, a naglasak je na slušanju i komunikaciji, bez imperativa učenja u tradicionalnom smislu.

Odgovori na treće pitanje upućuju na pažljivo planiranje i prilagodbu jezičnih aktivnosti različitim dobnim skupinama djece u vrtiću. Individualni pristup i uporaba raznovrsnih metoda u **učenju** stranoga jezika potiču uspješan djetetov jezični razvoj.

Četvrto se pitanje odnosilo na prepoznavanje potencijala u uključivanju tehnologije i digitalnih alata u proces učenja stranoga jezika djece predškolske dobi te na način njihova korištenja. Analizom odgovora na to pitanje razvidno je da većina odgojitelja prepoznaje potencijal tehnologije i digitalnih alata za učenje stranoga jezika u predškolskoj dobi. Iako trenutno možda nemaju pristup tim alatima, drže da bi ih mogli koristiti, primjerice za kvizove provjere znanja.

Nadalje, naglašava se važnost kontrole sadržaja koje djeca predškolske dobi usvajaju uz pomoć tehnologije kako bi se provjerilo jesu li oni edukativni i primjereni dječjoj dobi.

Iako ima odgojitelja koji ne vide potencijal u integraciji tehnologije i digitalnih alata u proces učenja stranog jezika djece predškolske dobi, većina odgojitelja vidi tehnologiju kao potencijalno koristan alat za učenje stranoga jezika, uključujući audiopriče, pjesme, razgovore s izvornim govornicima, edukativne aplikacije, igre i interaktivne ploče. Internet se također spominje kao izvor za usvajanje stranoga jezika, uključujući edukativne videozapise, slike i virtualne šetnje koje mogu pomoći djeci u razumijevanju jezika i kulture. Važno je napomenuti da većina odgojitelja ističe da tehnologija ne bi trebala zamijeniti interakciju djece s odgojiteljem i s drugom djecom nego bi trebala služiti kao podrška učenju. Zamjećuje se postojanje svijesti o potrebi ograničenja uporabe ekrana za djecu

mlađu od tri godine i naglašavanje važnosti slušanja sadržaja na stranome jeziku.

Odgovori na četvrto pitanje ukazuju na uočavanje tehnoloških potencijala i digitalnih alata za podršku učenju stranoga jezika u predškolskoj dobi, uz istodobnu svijest o potrebi pažljivog odabira sadržaja i održavanja ravnoteže između tehnologije i interakcije u stvarnom svijetu.

Peto je pitanje bilo usmjereno na pristup procjeni napretka djece u razvoju jezičnih vještina te na metode i instrumente koji pomažu odgojiteljima u praćenju njihova razvoja.

Odgovori na to pitanje upućuju na činjenicu da se odgojitelji koriste jednostavnim listićima koje djeca ispunjavaju ili procjenjuju sudjelovanjem u zajedničkom izvođenju pjesmica; ta metoda omogućuje djeci aktivno sudjelovanje u procjeni vlastita napretka.

Pristup se procjeni temelji na uvažavanju djetetove dobi, njegovih razvojnih mogućnosti, sposobnosti i interesa za aktivnosti usmjerene na razvoj jezičnih vještina. Koriste se anketama koje su djeca ispunjavala kako bi izrazila svoje zadovoljstvo i stečeno znanje jezika, videozapisima i sudjelovanjem u različitim aktivnostima kao instrumentima. Procjena dječjega napretka bilježi se periodičnim ocjenjivanjem putem lista procjene. Ključnu ulogu u procjeni razvoja jezičnih vještina ima promatranje djece u svakodnevnim aktivnostima tijekom slobodne igre, interakcije s vršnjacima i komunikacije s odraslima. Kako bi pratila razvoj dječjih jezičnih vještina, većina se odgojitelja koristi vlastitim materijalima – slikama, videozapisima, dnevnim zapažanjima i dječjim izjavama. Metodom se promatranja bilježe načini na koje se dijete koristi jezikom u interakciji s drugima, njegova sposobnost razumijevanja jezika te reagiranje na jezik. Također se ističe vođenje portfolija i bilježenje zapažanja kao korisnoga alata za razvoj djetetovih vještina i praćenje djetetova napretka.

Kako bi dokumentirali i pratili napredak djece u jezičnome razvoju, neki se odgojitelji koriste razvojnim mapama i videozapisima. Analizirani odgovori upućuju na raznovrsne metode i pristupe procjeni napretka djece u razvoju je-

zičnih vještina uz naglasak na dokumentiranje, promatranje i interakciju djece u svakodnevnim situacijama.

Šesto je pitanje bilo usmjereno na opisivanje konkretnog primjera jezičnih aktivnosti koje odgojitelji planiraju i provode kako bi potaknuli u djeci razvoj kompetencija na materinskom jeziku. Odgovori na to pitanje upućuju na raznolike i kreativne pristupe učenju i poučavanju jezika. Odgojitelji potiču razvoj kompetencija na materinskom jeziku prepričavanjem priča, postavljanjem pitanja koja potiču raspravu i razmišljanje, korištenje lutaka i slika kao motivacije za „proigravanje“ priča.

Govorne igre, pjesme, recitacije, pripovijedanje priča i čitanje slikovnica često se koriste za poticanje razvoja jezičnih vještina, a važnu ulogu u učenju jezika imaju i dijalog, interakcija i kreativno izražavanje.

Djeca se potiču na razgovor, prepričavanje svojih doživljaja, rješavanje problema, na igru uloga, zajedničke priče i igrokaze. Čitanje slikovnica i priča na materinskom jeziku te poticanje uporabe toga jezika u svakodnevnim aktivnostima i igri drže se učinkovitim metodama učenja jezika. Kazališne predstave, igre riječima, društvene igre i logopedске igre koriste se za razvijanje vještina izražavanja i komunikacije. Čitanje priča i igrokaza, jezične igre i igre riječima bogate vokabular i potiču dublje razumijevanje jezika. Imenovanje, korištenje slikovnih govornih kartica, priče, pjesme i brojalice te prepričavanje različitih sadržaja i aktivnosti ključni su u razvoju djetetovih jezičnih vještina. Odgovori na šesto pitanje zrcale bogat spektar kreativnih i interaktivnih metoda koje odgojitelji primjenjuju kako bi potaknuli razvoj djetetovih jezičnih vještina. Te aktivnosti ne samo da potiču jezični razvoj, nego i razvijaju dječju maštovitost i kreativnost.

Sedmo je pitanje bilo usmjereno na opisivanje konkretnih primjera jezične aktivnosti koje odgojitelji planiraju i provode s djecom kako bi potaknuli razvoj djetetovih kompetencija na stranom jeziku. Uzimajući u obzir dobru praksu u edukaciji djece na materinskom jeziku, odgojitelji primjenjuju slične metode na stranim jezi-

cima; to uključuje brojalice uz pokret, igre pamćenja uz imenovanje sličica, igre s pjevanjem i priče uz pokret. Pjevanje pjesmica, izgovaranje stihova, rima i brojalica omiljene su aktivnosti koje potiču izgovor različitih glasova i bogate vokabular djece na stranom jeziku. Važno je da te aktivnosti budu više usmjerene igri i zabavi, a manje klasičnom poučavanju. Memory kartice, jutarnji pozdrav, izgovaranje brojalica, čitanje slikovnice, pisanje, gledanje multimedijских zapisa, volonteri iz različitih dijelova svijeta i svakodnevni razgovori primjeri su aktivnosti za poticanje razvoja kompetencija na stranom jeziku. Čitanje priča na stranom jeziku često se koristi kao primjer jezične aktivnosti. Nakon čitanja slijede pitanja i rasprava o priči, a aktivnosti se šire na različite centre u kojima se djeca potiču na izražavanje svoga doživljaja priče likovnim radovima, pokretnim igrama i usvajanjem novih riječi. U nekim pak odgovorima nisu navedeni konkretni primjeri jezičnih aktivnosti u poučavanju stranoga jezika. Aktivnosti na stranom jeziku uključuju pozdravljanje, predstavljanje, imenovanje jela, vremenskih prilika, boja i sl. Integracija aktivnosti koje se već primjenjuju na materinskom jeziku, uz ponavljanje na stranom jeziku, može biti učinkovit način poticanja razvoja djetetovih kompetencija na stranom jeziku. Posebno se naglašava vrijednost pjesmica uz glazbu za lakše usvajanje stranoga jezika.

Kategorija „Prostorno-materijalno okruženje“ uključivala je.. pet pitanja. Prvo se pitanje odnosilo na odgojiteljsko oblikovanje fizičkog prostora u učionici kako bi potaknuli interes djece za učenje stranoga jezika. Odgovori na to pitanje upućuju na činjenicu da oblikovanje fizičkog prostora u učionici igra važnu ulogu u poticanju interesa djece za učenje stranoga jezika, što se postiže različitim vizualnim poticajima vezanim uz određenu temu ili pojam koji djeca usvajaju. Ispitanici nadalje drže da organizacija prostora treba poticati dječju interakciju i suradnju te interakciju djece i odraslih. Centri aktivnosti omogućuju djeci raznolike aktivnosti i pristup sredstvima koja potiču učenje jezika. Važno je da se prostor doživljava kao blisko i poticajno okruženje u kojemu djeca mogu stvarati nove spo-

znaje. Imenovanje prostornih elemenata na hrvatskom i stranom jeziku te sredstva poput slikovnica i enciklopedija dodatno potiču **učenje jezika**. Plakati, slike i dekoracije koje prikazuju kulturu i tradiciju zemalja čiji jezik odgojitelj poučava, mogu biti motivirajući čimbenici za učenje jezika. Nazivi na stranom jeziku, centri aktivnosti za čitanje i istraživanje kao i audiovizualni materijali na stranom jeziku doprinose poticajnom okružju za učenje. Elementi u svakodnevnim aktivnostima (hrana, odjeća, osobne igračke) imaju važnu ulogu u oblikovanju prostora. Oblikovanje posebnih centara (npr. centar za engleski jezik i dramski centar s lutkama) može dodatno obogatiti i potaknuti djecu na komunikaciju na stranom jeziku. Zaključno – oblikovanje prostora za učenje stranoga jezika djece predškolske dobi treba biti promišljeno i poticajno uz uporabu različitih sredstava i elemenata koji potiču razvoj djetetovih kompetencija na materinskom jeziku.

Drugo se pitanje odnosilo na način uređenja vrtićkoga prostora kako bi se podržao razvoj djetetove jezične kompetencije na materinskom jeziku. Odgovori na to pitanje upućuju na važnost različitih sredstava i poticaja na istraživanje, imenovanje, opisivanje i rukovanje predmetima. Interakcija s odgojiteljima i s drugom djecom igra važnu ulogu u razvoju komunikacije i bogaćenja djetetova rječnika.

Ispitanici drže da prostor u vrtićkoj ustanovi treba biti usmjeren na dijete, uzimajući u obzir njegove osobine i individualne potrebe. Prostor treba poticati i samostalno učenje djece i omogućiti im iskustveno učenje interakcijom s fizičkim prostorom i socijalnim okružjem. Odgojiteljice ističu da se prostor može prilagoditi godišnjim dobima da bi se potaknuo interes djece za promjene u okolini.

Prostor se organizira tako da potiče cjelovit razvoj djece, interakciju i slobodu. Sredstva su raznolika (u skladu s djetetovim interesima i mogućnostima) i dostupna svakom djetetu te imaju jezične oznake. Tematsko uređenje prostora i uporaba različitih sredstava potiče interes djece za priče te im omogućuje uočavanje i imenovanje detalja i novih predmeta u skupini.

Plakati, poster, slike, natpisi u prostorijama i knjižnica na materinskom jeziku dodatno motiviraju djetetov jezični razvoj.

Likovni, glazbeni, matematički i centar za razvoj jezika i govora pružaju djeci raznolike mogućnosti za razvoj jezične kompetencije. Slike i aplikacije s licima djece koja govore osnove stranoga jezika mogu potaknuti interes djece i olakšati pamćenje jezičnih elemenata. Zaključuje se da se prostor vrtićke ustanove oblikuje tako da potiče razvoj dječjih kompetencija na materinskom i na stranom jeziku raznolikim materijalima kao i tematskim i praktičnim uređenjem.

Treće se pitanje odnosilo na vrstu materijala kojim odgojitelji potiču interakciju djece s jezikom u okolini. Odgovori na to pitanje upućuju na raznolike materijale i izvore kojima se odgojitelji koriste u poticanju dječjega jezičnog razvoja. Odgojitelji preferiraju korištenje prirodnih i pedagoški neoblikovanih materijala kako bi potaknuli dječju maštu, kreativnost, komunikaciju i suradnju, što istodobno potiče razvoj djetetovih komunikacijskih vještina. Ističu važnost raznolikosti materijala i izvora prilagođenih djetetovim interesima i mogućnostima. Ta sredstva obuhvaćaju pedagoški neoblikovane materijale, digitalne alate, slikovnice, didaktička sredstva i drugo. Odgojitelji se koriste različitim materijalima – pedagoški neoblikovanim, rastresitim, manipulativnim materijalima, slikovnicama, knjigama, igračkama, karticama i materijalima za likovno izražavanje. Stvaraju kazališne predstave, pjevaju pjesmice, organiziraju jezične igre i druge aktivnosti koje potiču interakciju s jezikom. Takvo raznoliko korištenje materijala i izvora omogućuje djeci različite prilike za razvoj jezičnih kompetencija i kreativnosti te pridonosi poticanju njihove ljubavi prema jeziku i učenju.

Četvrto se pitanje odnosilo na idealnu jezičnu poticajnu okolinu za učenje stranoga jezika u predškolskoj dobi. Prema odgovorima odgojitelja, idealno poticajno okružje za učenje stranog jezika u predškolskoj dobi obuhvaća sljedeće elemente: suradnju i interakciju među djecom (djeca uče jedni od drugih, kratkim pjesmama i brojalicama potiče se spontana uporaba jezika),

socijalni odnosi (jačanje dječjih doživljaja, bogaćenje iskustva, razvoj unutar skupine).

Formiranje mješovitih dječjih skupina potiče prirodno učenje i razmjenu jezične kompetencije. U tome su smislu važni kreativnost i interaktivnost: zabava (u smislu poticanja kontinuiranog učenja stranog jezika), integriranje jezika u svakodnevne aktivnosti (centar za čitanje – slikovnice na stranom jeziku, centar za građenje – građevine iz određenih država, obiteljski centar – imenovanje različitih predmeta na stranom jeziku), otvoreni prostor i suradnja (omogućuje djeci mjesta za kretanje i komunikaciju, a suradnja s kompetentnim osobama i centrima izvrsnosti koje se bave učenjem stranoga jezika doprinose idealnom okruženju), komunikacija i centri za učenje (idealno okruženje obuhvaća centre za učenje jezika – centre za slikovnice, dramske aktivnosti, glazbu, potencijalne materijale poput knjiga i lutaka). Sve navedeno čini idealno okruženje za učenje stranoga jezika u dječjoj dobi, potičući interakciju, kreativnost i pozitivan odnos djeteta prema učenju jezika.

Peto se pitanje odnosilo na igre i aktivnosti kojima se odgojitelji koriste kako bi potaknuli djecu na spontanu uporabu stranoga jezika. Odgojiteljski odgovori na to pitanje ističu različite pristupe i tehnike: uporabu igre (sredstvo za obavljanje zadataka, poticaj suradnje među djecom, smirivanje djece kad je potrebno), prilagodbu aktivnosti djeci (slobodno korištenje i istraživanje materijala), dramske igre (zamišljanje određene situacija, npr. odlaska u kafić gdje se koristi samo strani jezik), slobodno sudjelovanje u igri i aktivnostima (u skladu s djetetovim interesima i sposobnostima), specijalna igra (odgojitelji izmjenjuju vođenje igre s djecom i daju im slobodu istraživanja i eksperimentiranja jezikom. Taj pristup potiče postupno ovladavanje jezikom, korištenje medijima, slušanje omiljenih pjesmica na stranom jeziku ili radne listiće s oznakama država u kojima se koristi taj jezik, brojalice i pokretne igre (novi izrazi, fraze i pokreti u slobodnim aktivnostima, poučavanje i zabavljanje).

Spomenutim strategijama odgojitelji stvaraju poticajno okruženje i motiviraju djecu na spon-

tano korištenje stranoga jezika u igri i drugim aktivnostima. Takav pristup omogućuje djeci prirodno upuštanje u jezične izazove i razvijanje jezičnih kompetencija.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Analiza rezultata istraživanja u odnosu na postavljene hipoteze i istraživačka pitanja pruža dublji uvid u odgojiteljevu organizaciju rada s djecom kako bi djeca razvila kompetencije na materinskom i stranom jeziku te važnost uloge prostorno-materijalnog okruženja i kompetitivnog odgoja u tom procesu.

H1 je glasila: Djeca izložena raznovrsnim jezičnim aktivnostima pokazuju bolji razvoj jezičnih sposobnosti u usporedbi s djecom koja nisu uključena u takve aktivnosti. Ispitanici su naglasili niz aktivnosti usmjerenih na razvoj djetetovih jezičnih kompetencija. Brojalice uz pokret, pjesmice, priče na stranom jeziku te druge igre i zadatci bili su učestali u radu s djecom; to ukazuje na činjenicu da postoji svijest o važnosti raznovrsnih jezičnih aktivnosti za poticanje razvoja djetetova jezika. Ti nalazi potvrđuju H1 koja tvrdi da djeca izložena raznolikim jezičnim aktivnostima pokazuju bolji razvoj jezičnih sposobnosti.

H2 je glasila: Način na koji odgojitelji oblikuju prostorno-materijalno okruženje ima značajnu ulogu u razvoju kompetencija na materinskom i na stranom jeziku. Djeca okružena bogatim jezičnim materijalima i poticajnim okruženjem pokazuju veći napredak u jezičnim vještinama u odnosu na djecu koja nisu u takvu okruženju. Isticanje centara aktivnosti, naziva na materinskom i stranom jeziku te dostupnost različitih materijala koji potiču jezični razvoj upućuje na zaključak da prostorno-materijalno okruženje ima ključnu ulogu u usvajanju jezika; to potvrđuje druga hipoteza koja tvrdi da djeca okružena bogatim jezičnim materijalima i poticajnim okruženjem pokazuju veći napredak u jezičnim vještinama.

H3 je glasila: Odgojitelji koji su ovladali s više komunikacijskih vještina, jezičnih strategija i razumijevanja dječjega razvoja uspješniji su u

poticanju razvoja djetetovih jezičnih sposobnosti. Ispitanici su istaknuli različite načine na koje se koriste jezične strategije i komunikacijske vještine u radu s djecom. Uobičajene su prakse spontane konverzacije na stranom jeziku, poticanje interakcije među djecom i stvaranje poticajnog okružja za učitelje, što podržava treću hipotezu.

Rezultati istraživanja u cijelosti potvrđuju postavljene hipoteze. Aktivnosti, prostorno-materijalno okružje i odgojiteljeve kompetencije imaju ključnu ulogu u razvoju jezičnih kompetencija djece predškolske dobi. Ovo istraživanje pruža važne smjernice za praksu u odgojno-obrazovnim ustanovama kako bi se bolje potaknuo jezični razvoj djece.

RASPRAVA

Na temelju analize odgovora (u intervjuima) koja se odnosi na kompetencije odgojitelja za poticanje učenja stranoga jezika djece predškolske dobi, može se zaključiti sljedeće:

Odgojitelji prepoznaju važnost prilagodbe metoda i pristupa učenju stranoga jezika individualnim potrebama i jezičnim sposobnostima svakoga djeteta. To podrazumijeva različite strategije i aktivnosti usmjerene na specifične djetetove značajke – dob, razinu razumijevanja jezika, razvojnu fazu. Nadalje, odgojitelji se trude stvoriti poticajno ozračje za učenje i usvajanje stranoga jezika koje uključuje različita sredstva i aktivnosti, npr. slikovnice, igre, igrokaze i sl. Takvo okružje treba poticati dječju motivaciju i interes za jezik te omogućiti njihovo sudjelovanje u svim aktivnostima usvajanja stranoga jezika. Odgojitelji također sustavno prate i procjenjuju napredak djece u učenju stranoga jezika. Koriste se pritom različitim metodama poput kvizova, evaluacijskih upitnika, dokumentiranja snimanjem i bilježenjem te komunikacijom s roditeljima kako bi dobili cjelovitu sliku djetetovih postignuća.

U učenju stranoga jezika djece predškolske dobi važan je individualan pristup svakom djetetu. Odgojitelji prepoznaju razvojne značajke i specifične potrebe svakog djeteta te svoj rad prilagođuju svakom djetetu kako bi potaknuli njegov individualni razvojni ritam i sposobnosti.

U raspravi o istaknutoj temi nikako ne smijemo zanemariti suradnju odgojitelja s roditeljima. Ta suradnja ima važnu ulogu u poticanju djetetovih jezičnih kompetencija. Odgojitelji redovito komuniciraju s roditeljima kako bi ih obavješćivali o dječjem napretku i kako bi zajedno s njima poticali dječje učenje. Iz svega navedenog zaključuje se da kompetentni odgojitelji primjenjuju raznolike pristupe i strategije kako bi potaknuli razvoj dječjih jezičnih kompetencija na stranom jeziku. Njihov individualni rad prilagođen recepcijskim sposobnostima i interesima djeteta, stalno praćenje i suradnja s roditeljima ključni su čimbenici u postizanju uspješnih rezultata u učenju stranih jezika djece predškolske dobi.

Na temelju odgovora iz kategorije „aktivnosti“ zaključuje se da se odgojitelji u vrtićima služe raznovrsnim jezičnim aktivnostima kako bi potaknuli razvoj djetetovih jezičnih kompetencija. Rezultati istraživanja pokazuju da se roditelji koriste različitim pristupima i metodama prilagođenim dječjoj dobi i dječjim potrebama. Također se naglašava važnost igre, zabave i interakcije u učenju jezika, čime se stvara poticajno ozračje za učenje. Odgovori ispitanika također upućuju na svijest o važnosti tehnologije i digitalnih alata u procesu učenja, osobito u smislu motivacije i interaktivnosti. Tehnologija se obvezatno uključuje u rad s djecom – koristi se kao podrška učenju jezika djece predškolske dobi. Glede praćenja napretka, tj. razvoja jezičnih vještina, odgovori ispitanika upućuju na korištenje različitim metodama i instrumentima (dokumentacijom, fotografijama, videozapisima, svakodnevnim bilježenjem zapažanja). Zaključno, naglašava se važnost pristupačnog, kreativnog i interaktivnoga učenja jezika u predškolskom uzrastu, uz stalno prilagođivanje aktivnosti dječjim potrebama, kako bi se potaknuo razvoj njihovih jezičnih kompetencija na materinskom i na stranom jeziku.

Iz odgovora na pitanje u kategoriji Prostorno-materijalno okružje zaključuje se da je prostor u vrtićkim ustanovama potrebno prilagoditi dječ-

jim potrebama kako bi poticao razvoj njihovih jezičnih kompetencija. To obuhvaća organizaciju prostora po centrima aktivnosti, nazivima na materinskom i stranom jeziku te dostupnost različitih nastavnih sredstava. Upotreba sredstava koja potiču maštovitu igru (prirodnih i pedagoški neoblikovanih, igračkara, knjiga, slikovnica i sl.) važan je čimbenik poticanja jezičnog razvoja. Prostorno-materijalno okružje treba poticati interakciju između djece te između djece i odraslih jer ono otvara prostor za komunikaciju. Centri aktivnosti i suradnja sa starijom djecom važni su za razvoj jezičnih kompetencija. Korištenje digitalnih alata, aplikacija i multimedijskih izvora također je korisno u poticanju djetetova jezičnog razvoja. Jezično poticajno okružje treba, dakle, biti kreativno, interaktivno i zabavno jer djeca najbolje uče kroz igru i pozitivno iskustvo.

Pristup poticanju jezičnih kompetencija treba biti u skladu s individualnim potrebama i interesima djece. Strani se jezik treba integrirati u svakodnevnu rutinu, uključujući pjesme, igre, priče i situacije koje potiču djecu na uporabu stranoga jezika. Prostorno-materijalno okružje igra važnu ulogu u podršci razvoju djetetovih jezičnih kompetencija. Pravilno oblikovan prostor s raznolikim materijalima i interaktivnim elementima može potaknuti dječju znatiželju, kreativnost i spontano korištenje stranoga jezika.

Kad se govori o reprezentativnosti uzorka u ovom istraživanju, važno je istaknuti da su svi ispitanici ženskoga spola, stoga uzorak nije reprezentativan u smislu spola. Kako bismo dobili reprezentativniji uzorak, buduća bi istraživanja morala uključiti i odgojitelje muškoga spola kako bi se bolje reflektirala stvarna odgojiteljska populacija. Starosna je dob ispitanika raznolika, što je dobro jer pruža različita motrišta, ali bi buduća istraživanja trebala uključiti veći broj sudionika iz mlađe i starije dobne skupine kako bi se osigurala bolja reprezentacija različitih dobnih skupina odgojitelja. Nadalje, uzorak obuhvaća veći broj odgojitelja s višom stručnom spremom (VŠS). U budućim bi istraživanjima bilo korisno uključiti više sudionika s visokom stručnom spremom (VSS) te razmisliti o uključivanju ispitanika sa završenim poslijediplom-

skim studijem kako bi se dobila šira slika motrišta i iskustava. Radni je staž ispitanika također različit, ali većina ispitanika ima od 11 do 20 godina radnoga staža.

Ovo istraživanje pridonosi utvrđivanju smjernica koje bi unaprijedile implementiranje kurikulske sastavnice temeljene na razvoju kompetencije na materinskom i na stranom jeziku. Razvoj bi se kompetencija odvijao kontinuirano, a ne sporadično, kakva je bila dosadašnja praksa.

Ovo istraživanje pruža važne smjernice za praksu u predškolskim ustanovama. Naglašava važnost integriranja raznovrsnih jezičnih aktivnosti u rad s djecom, prilagodbu prostora djetetovu jezičnom razvoju te permanentnu edukaciju odgojitelja. Sve te sastavnice zajedno igraju veoma važnu ulogu u razvoju jezičnih kompetencija djece predškolske dobi te ih pripremaju za uspješan jezični razvoj u školskom okružju.

ZAKLJUČAK

Moderno doba zahtijeva suvremen pristup oblikovanju odgojno-obrazovnog procesa kojemu je cilj usmjerenost na dijete. Aktivnosti koje pridonose toj usmjerenosti uključuju i razvoj kompetencija na materinskom i stranom jeziku, i te kako potrebnih u razvoju globalnih kompetencija u suvremenom svijetu.

U ovome je radu istražena tema usvajanja materinskog i **učenja** stranog jezika u ustanovama ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, dotaknuti su pristupi poticanju jezičnog razvoja, istaknuti su čimbenici koji oblikuju taj proces te je osobito istražena odgojiteljevu ulogu u tom procesu, Teorijskim okvirom i empirijskim istraživanjem dobiven je dublji uvid u složenost jezičnoga razvoja djece te u ključne čimbenike koji ga oblikuju. Ovaj rad pridonosi dubljem razumijevanju dječjega usvajanja i dinamike razvoja materinskog i stranog jezika u ranom i predškolskom razdoblju te shvaćanju odgojiteljeve uloge u tome procesu. Rezultati ovoga istraživanja mogu se primijeniti na obrazovnu politiku, tj. na programe i praksu u ustanovama ranoga i predškolskog odgoja, potičući stvara-

nje optimalnog okruženja za djetetov jezični razvoj i jačajući odgojiteljevu ulogu u tome procesu.

Jasno je da aktivnosti koje odgojitelji organiziraju imaju velik utjecaj na razvoj djetetovih kompetencija na materinskom i na stranom jeziku. Raznovrsne jezične aktivnosti, npr. igre riječima, pjesme, priče, interaktivne vježbe pružaju djeci priliku za tj. na izražavanje, komunikaciju i istraživanje jezika na kreativan način. Bogatstvo slikovnica, plakata i interaktivnoga materijala pridonosi raznolikosti izvora koji potiču jezični razvoj. Neizostavne su odgojiteljeve kompetencije u razvoju i poticanju djetetovih jezičnih kompetencija. Odgojitelji duboko razumiju djetetov razvoj, komunikacijske vještine, pristupe prilagođene individualnim potrebama te sposobnost stvaranja poticajnog ozračja: oni imaju ključnu ulogu u djetetovu optimalnom jezičnom razvoju. Velik je značaj suradnje odgojitelja i roditelja u podršci djetetovu jezičnom razvoju. Suradnja između obitelji i odgojno-obrazovnih ustanova omogućuje sustavno i cjelovito poticanje jezičnih kompetencija te bolje usklađivanje pristupa i strategija u kući i u školi.

U istraživačkome dijelu ovoga rada potvrđene su sve tri postavljene hipoteze. Rezultati istraživanja ukazuju na važnost integriranja raznovrsnih jezičnih aktivnosti, prilagodbe okoline i razvoja odgojiteljevih kompetencija kako bi se potaknuo djetetov jezični razvoj. Naime, analiza rezultata jasno ukazuje na činjenicu da su odgojitelji svjesni važnosti raznovrsnih jezičnih aktivnosti u radu s djecom. Aktivnosti poput brojalica, igara s pjesmama i drugih jezičnih igara, čitanje priča na stranom jeziku često se koriste u radu s djecom. Rezultati istraživanja potvrđuju da su takve aktivnosti učinkovit način poticanja jezičnog razvoja djece predškolske dobi.

Nadalje, prema rezultatima istraživanja prostorno-materijalno okruženje u vrtićima ima važnu ulogu u poticanju djetetovih jezičnih kompetencija. Centri aktivnosti, dostupnost jezičnih materijala, imenovanje predmeta na materinskom i na stranom jeziku pružaju djeci bogato okruženje za usvajanje jezika. Dobiveni rezultati naglašuju važnost prilagodbe prostora djetetovu jezičnom razvoju.

Ispitanici su istaknuli važnost komunikacijskih vještina, jezičnih strategija i razumijevanja djetetova razvoja u radu s djecom. Odgojitelji sposobni stvarati motivirajuće ozračje za učenje jezika i poticati interakciju među djecom uspješniji su u poticanju razvoja djetetovih jezičnih vještina. Ta činjenica potvrđuje važnost neprestane izobrazbe odgojitelja i razvoja njihovih kompetencija.

Opisani uzorak ipak nije reprezentativan u punom smislu riječi. Primjeran bi uzorak trebao obuhvatiti puno veći broj ispitanika, podjednako zastupljenih glede dobi, spola, godina radnog staža i prebivališta kako bi rezultat bio potpuno vjerodostojan, objektivan i sveobuhvatan. Također bi bilo poželjno i statistički obraditi podatke na temelju definiranih varijabli, uključiti podjednak broj muških i ženskih ispitanika. Uzorak od osam ispitanika služi za dobivanje preliminarne slike o usvajanju materinskog i učenju stranoga jezika u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Zaključno – jezični je razvoj kompleksan i višedimenzionalan proces koji zahtijeva suradnju odgojitelja, roditelja i djece, što znatno utječe na uspješan jezični razvoj djece i njihov kasniji školski uspjeh. Te su spoznaje temeljne za oblikovanje programa i praksi u predškolskim ustanovama kako bi se poticao optimalan djetetov jezični razvoj u ranoj i predškolskoj dobi.

LITERATURA

- Adžija, M. (2014). Learning of foreign language in pre-school children: evaluation methods in kindergarten's environment. *Metodički obzori*, 9(19), 48-65.
- Brown, A., Lee, J. (2017). Parental attitudes towards foreign language learning and their impact on child's foreign language learning motivation. *System*, 65, 37-47.
- Čomski, N. (1972). *Gramatika i um*. Nolit

- Davis, R., Johnson, K. E. (2019): Fostering Multilingual Literacies through Play and Social Interaction. *Language and Education*, 33(6), 510-523.
- English Language Learners (2023): *The Stages of Language Acquisition for ELLs*, <https://www.continentalpress.com/blog/language-acquisition-stages-ells/>
- Franković, K. (2020). *Razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja u informalnom učenju*. Diplomski rad. Sveučilište u Rijeci
- Glavaš, O. (2022). Uloga dobi u učenju stranog jezika. *Varaždinski učitelj – digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 5(10).
- Hrvatska enciklopedija (2021): *Bilingvizam*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=7640>
- Johnson, R. B., Smith, J. (2020). Enhancing Language Learning in Young Children Through Family Literacy Practices. *Early Childhood Education Journal*, 48(2), 197-204.
- Jones, R. (2020): Enhancing Parent-Teacher Partnerships through Effective Communication. *Journal of Early Childhood Education*, 45(2), 78-94.
- Klepec, I. (2016), *Autizam u predškolskoj dobi*. Završni rad. Sveučilište u Zagrebu. Učiteljski fakultet
- Lee, S. Y., Liu, H. (2016). Developing Preschool Children's Foreign Language Learning through Socio-dramatic Play: A Case Study in a Taiwanese Kindergarten. *Early Childhood Education Journal*, 44(3), 289-296.
- McLaughlin, B. (1995). Assessing Language Development in Bilingual Preschool Children. *NCBE Program Information Guide Series*, 22.,
- Miller, S. (2021): Building Trust: The Role of Effective Parent-Teacher Communication. In M. Johnson (Ed.), *Engaging Parents for Student Success*. 110-126. ABC Publishing.
- Pavličević-Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike. Razvoj komunikacijske kompetencije u ranom razdoblju usvajanja jezika*. Alfa
- Pavličević-Franić, D. (2011). *Jezikopisnice. Rasprave o usvajanju, učenju i poučavanju hrvatskoga jezika u ranojezičnome diskursu*. Alfa
- Prebeg-Vilke, M. (1991). *Vaše dijete i jezik – materinski, drugi, strani*. Školska knjiga
- Rogulj, E. (2018): Komunikacije kompetencije odgojitelja. 111-144. U: Benčec Nikolovski, A. (ur.). *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima*. Alfa, <https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/prilog-knjiga/62886>
- Silić, A. (2007). Stvaranje poticajnoga okruženja u dječjem vrtiću za komunikaciju na stranome jeziku. *Odgojne znanosti*; 9(2), 67-84.
- Silić, A. (2007). *Prirodno učenje stranog (engleskog) jezika djece predškolske dobi*. Mali profesor
- Slobin, D.I. (1985). Crosslinguistic evidence for the language-making capacity. In: Slobin, D.I. (ed.), *The crosslinguistic study of language acquisition. Theoretical issues*; 2: 1157.-1256. Hillsdale, Nd: Erlbaum.
- Smith, J. (2018). *Parent-Teacher Communication: A Key Component in Child Development*. XYZ Publishers.
- Taylor, K. (2016). Parent-Teacher Communication: Bridging the Gap for Children's Success. *Journal of Educational Psychology*; 123(1), 45-61.

- Thuresson, J. (2011). *The syntactic development in the earlier stages of children's first language acquisition*, Linnaeus University, <https://www.divaportal.org/smash/get/diva2:480083/fulltext01>
- Vrsaljko, S., Paleka, P. (2018). Pregled ranoga govorno-jezičnoga razvoja. *Magistra Iadertina*; 13(1), 139-159.
- Vygotsky, L.S., Cole, M. (1978). *Mind in society*. Harvard University Press
- Wilson, L. (2022). Effective Strategies for Parent-Teacher Communication. *Journal of School and Family Partnerships*; 29(3), 25-36.

THE EDUCATOR'S ROLE IN ENCOURAGING MOTHER TONGUE AND FOREIGN LANGUAGE LEARNING IN EARLY AND PRE-SCHOOL AGE

SUMMARY

In institutions of early and pre-school upbringing and education, educators shape the spatial and material environment for learning, create situations that contribute to children's interaction, to the development of their mother tongue and foreign language, as well as opportunities for using a foreign language in everyday speech. Various educational activities include approaches that motivate children to use their mother tongue and a foreign language, as well as the use of technology to approach and encourage bilingualism. In the spacial and material environment, the child is motivated to notice bilingualism; materials that develop the child's awareness of bilingualism are used, the use of digital tools that enable children to develop competencies in their mother tongue and in a foreign language is encouraged.

This article is focused to the qualitative research (with the help of a semi-structured interview) that finds out which activities educators use in working with children in order to develop children's language competence in their mother tongue and in foreign language. The development of these competencies is the basis of the development of global competencies in the modern world. The results of this research can help in creating global politics, i.e. programmes and practical work in pre-school institutions.

Key words: kindergarten, language competencies, mother tongue, foreign language, educator's role